

Od końca XIX w. panuje przekonanie, że język używany w starożytnej Macedonii należy interpretować jako osobny język indoeuropejski, podobnie jak w przypadku innych języków starożytnych Bałkanów, np. greckiego, trackiego czy iliryjskiego. W ostatnim czasie, zwłaszcza na gruncie badań nad dialektami starożytnej greki, macedoński bywa interpretowany jako jeden z dialektów języka greckiego, o proveniencji eolskiej, z silnymi wpływami z północno-zachodniego obszaru dialektalnego, a także z wpływami ze strony niegreckich mieszkańców Północnych Bałkanów. Wydaje się również prawdopodobne, że mieszkańcy historycznej krainy Dolna Macedonia posługiwali się na co dzień greckim dialektem eolskim, a mieszkańcy Górnej Macedonii którymś z dialektów północno-zachodnich. Wydana w 1995 r. inskrypcja z Pelli, która uważana jest za jedyny przykład dokumentu zredagowanego w staromacedońskim, może pozytywnie weryfikować takie założenie, por. wykorzystanie charakterystycznych form dla dialektów doryckich wraz z pewnymi cechami „lokalnymi”.

Niestety, ze względu na brak świadectw epigraficznych czy literackich musimy polegać na przekazanym materiale (tzw. glosach), cytowanym w antycznej leksykografii greckiej jako jedynym świadectwie codziennej mowy tego regionu. Stąd proponowany program badawczy obejmuje pierwsze systematyczne studium materiału leksykalnego przypisywanego staromacedońskiemu koncentrując się na sekundarnych poświadczeniach starożytnych języków bałkańskich, przekazanych przez greckich leksykografów i scholiastów.

Projekt stawia sobie zatem dwa główne cele:

a) dokonać postępu w rekonstrukcji i rozumieniu języka macedońskiego, wzbogacanie jego leksykonu i gramatyki dzięki systematycznemu badaniu wtórnego materiału, zachowanego w starożytnych greckich leksykonach; zinterpretowanie tego materiału w ramach rodziny języków indoeuropejskich i rekonstruowanej gramatyki indoeuropejskiej; wreszcie zrozumieć, o ile to możliwe, jego dynamikę (kontakty zewnętrzne z innymi językami tego obszaru)

b) umieścić fragmentarycznie poświadczony język macedoński w ramach postulowanego tzw. dialektu bałkańskiego w obrębie rodziny indoeuropejskiej; a następnie sprawdzić, czy w zachowanym materiale można znaleźć postulowane cechy; wreszcie odpowiedzieć na pytanie, jaki jest związek języka macedońskiego z dialektami greckimi i ich ewolucją z tzw. okresu pra-greckiego

Tak sformułowane cele łączy szereg pytań badawczych, a mianowicie: jak możemy rekonstruować fragmentarycznie poświadczony język? Co sekundarne poświadczenia zachowane w większości w źródłach starogreckich (glosy, scholia) mogą nam powiedzieć o językach i kulturach na obrzeżach starożytnego greckiego świata? Czy współczesne teorie podziałów języków indoeuropejskich na różne areale mogą być pomocne? Czy postulowane cechy obszaru Bałkanów występują w języku macedońskim (i innych reliktowych językach tego obszaru)?

Projekt oferuje nowatorskie podejście do problemu: zebrany materiał zostanie przeanalizowany i zinterpretowany w odniesieniu do teorii istnienia obszaru dialektalnego, tzw. bałkańsko-indoeuropejskiego, wspólnego etapu w pradziejach języka greckiego, frygijskiego, ormiańskiego, albańskiego i innych, w tym fragmentarycznie poświadczonych języków tego regionu, jak tracki czy macedoński. Materiał ten zostanie także zinterpretowany w ramach greckiej tradycji leksykograficznej. Głównym problemem będzie jednak pytanie, czy i w jakim stopniu poświadczony glosy mogą przyczynić się do zrozumienia złożonej sytuacji językowej na Bałkanach, w regionie, który w starożytności pozostawał na pograniczu kultury greckiej i greckich dialektów. Projekt ma szansę dokonać przełomu w zrozumieniu natury języka macedońskiego dzięki wykorzystaniu wielu narzędzi w interpretacji przekazanego materiału. Podstawową koncepcją tych badań jest systematyczne studium, które analizuje poświadczony formy z 3 różnych perspektyw: dialektologii; etymologii i historii wyrazów (w tym ich możliwego użycia stylistycznego na różnych poziomach języka) oraz szczegółowo opisuje historię przekazu tekstu. Tak kompleksowe opracowanie łączy w sobie różne narzędzia i metody analityczne, co tworzy istotną nowość w podejściu do materiału. Drugim nowatorskim aspektem będzie przeniesienie perspektywy ze źródeł kanonicznych na sekundarną dokumentację słownictwa dialektalnego. Wreszcie nowatorskim elementem proponowanych badań jest także sam materiał, którym są glosy.

Projekt ten ma na celu wypracowanie nowego podejścia do badań historyczno-porównawczych nad językami fragmentarycznie poświadczonymi poprzez opracowanie porównawczego i interdyscyplinarnego modelu badań: złożone podejście, które proponuję, opiera się na zaangażowaniu metod językoznawstwa historyczno-porównawczego (metoda porównawcza, metoda rekonstrukcji wewnętrznej) i wykorzystaniu ich na szerszym tle metod filologicznych. Efektem tych studiów jest swego rodzaju słownik glos, w którym każda forma zostaje skomentowana językowo (etymologicznie) i filologicznie oraz opracowania teoretyczne, podsumowujące wyniki badań.